

БОГУЦЬКИЙ Вадим Миколайович,
кандидат філологічних наук, доцент
Національна академія внутрішніх справ

БЕЗПЕКА МОВНОГО І ПОЗАМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Безпека – це захист життєво необхідних інтересів особистості, суспільства й держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Основною метою є організація захисту прав, свобод і соціального захисту громадян держави відповідно до конституційних і міжнародних норм. Безпека є результатом соціальної діяльності, що гарантує безпеку держави, суспільства та особистості. В основу цієї діяльності мають бути покладені національні цінності, матеріальна та інтелектуальна власність країни, а також принципи захисту сутності й форми національного способу життя. Реальна безпека розглядається як загроза діяльності об'єктів безпеки. Гарантування безпеки можливе в результаті ефективної дії системи безпеки, спрямованої на зменшення або усунення загроз.

Об'єктами безпеки в цілому є особистість, її права і свободи; суспільство, його матеріальні та моральні цінності; держава та її конституційний устрій, суверенітет і територіальна цілісність.

Окрім гарантування політичної, економічної, соціальної, екологічної та інформаційної безпеки, одним із основних атрибутів національної безпеки є гарантування мовної безпеки.

Мовна безпека означає захист будь-якої мови від знищення та убезпечення як від зовнішніх, так і від внутрішніх загроз. Науково-теоретичні основи мовної безпеки вивчені недостатньо з академічної точки зору. Цей термін рідко зустрічається в науковій літературі. Його вивчали в контексті незалежності мови чи інформаційних технологій до теперішнього часу. Проте процеси, що відбуваються у світі, та зростання загроз національним мовам в умовах глобалізації та воєнної агресії дають підстави вважати, що гарантування мовної безпеки сьогодні має бути невід'ємною частиною національної безпеки.

З термінологічного аналізу поняття «мовна безпека» стає

очевидним, що фактично «мовне гарантування національної безпеки» або «мовна безпека та національна безпека» має однакове значення і має розумітися як «захист мов, що виражають національну ідентичність народів» або «використання мов для захисту національної ідентичності».

Існує думка, що гарантування мовної безпеки означає вживання заходів, аби не зменшувати кількість носіїв цієї мови. Очевидно, що існує категорія мов, які в якийсь час були національними мовами певних народів і які на сьогодні не використовуються, тобто припинили свій розвиток або стали мертвими мовами.

Однією з причин того, що деякі мови стають мертвими є нерівномірне поширення носіїв цієї мови серед населення. Таким чином, 80 відсотків населення світу розмовляють лише 80 мовами.

Однак на 3,5 тисячі мов припадає 0,2 відсотка населення світу. При цьому багато науковців вважають глобалізацію та міграцію головною загрозою мовній безпеці, яка є одним із ключових показників національної безпеки. За словами

футурологів, половина мов, якими сьогодні говорять, не будуть використовуватися приблизно через сто років. Багато мов не використовуються, тому що носії цих мов потрапляють у сильніше мовне середовище. Тому мови малочисельних народів і народів, які не мають держави, знаходяться під загрозою зникнення. За даними «Атласу мов світу, яким загрожує зникнення» ЮНЕСКО, під загрозою зникнення перебувають майже 50 мов Європи.

У лінгвістиці відомі поняття живої та мертвої мови. Жива мова – це мова, якою люди користуються в повсякденному спілкуванні. Очевидно, що латинська мова є однією з мертвих мов. Проте, оскільки ця мова не змінюється, її використовують для наукових термінів. Латинська мова є попередницею сучасних романських мов. У деяких випадках мертва мова може стати живою. Як приклад у цьому випадку можна привести мову іврит.

Ми робимо висновок, що попри різне значення для багатьох націй мовна безпека залишається невід'ємною складовою національної безпеки.

Лінгвістичне гарантування національної безпеки спрямоване на захист національних мов від можливих загроз. Масштаб цих загроз визначається на рівні відносин міждержавних, політичних, економічних, історичних тощо. Наприклад, зокрема і країни Балтії вважають російську мову серйозною загрозою національній безпеці. Навпаки, в Білорусі російська мова витіснила національну, і це нікого не хвилює. Звичайно, це дозволяє визначити рівень відносин Росія-Балтія, Росія-Білорусь.

Очевидно, що тероризм та іноземна інформаційна агресія є головними загрозами світу останніх років. У цьому випадку на перший план виходить лінгвістичне гарантування національної безпеки. Так, до прикладу, однією з найбільш обговорюваних тем офіційних осіб США після подій 11-го вересня була нестача професійних перекладачів з дарі, урду та індійської мов.

Чиновники впевнені, що якби в армії США були професіонали цих мов, то можна було б правильно розуміти листування, документи терористів і перекладати. Тож це дозволило б вчасно відбити атаки на Нью-Йорк.

Отже, погане знання таких іноземної мови характеризувалося основною загрозою національній безпеці США. У результаті з 2006 року в США почала діяти програма «Мовна ініціатива національної безпеки».

Згідно з цією програмою Державного департаменту Сполучених Штатів, американські студенти мають вивчати такі «найважливіші» мови, як арабська, китайська, російська, індійська та перська мови. Тому реалізація лінгвістичного гарантування національної безпеки США ідеально планується.

Як складова національної безпеки мовна безпека досліджена недостатньо системно та всебічно з науково-теоретичної точки зору. У цьому сенсі безпека мови є новим об'єктом для науки. Однак у різних країнах лінгвістичному гарантуванню національної безпеки стало надаватися більше значення. Усі ці заходи спрямовані на зменшення негативного впливу глобалізації на національні мови. У різних країнах питання мовної безпеки розглядаються в контексті мовної толерантності та базуються на реаліях політичних, економічних, наукових і культурно-соціальних відносин.

Список використаних джерел:

1. Anna, Horgby and Rhinard Mark. The EU's internal security strategy: A historical perspective. *Security Journal*, 2015, 28(3), P. 309–321.
2. Anthony, J. Liddicoat. Language Planning and Questions of National Security: An Overview of Planning Approaches. *Current Issues in Language Planning*, 2008, 9(2), P. 129–153.